

УДК 338.246.025.2

Бачо Р.Й.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і аудиту**Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II***ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКІВ НЕБАНКІВСЬКИХ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ****FORMULATION OF THE CONCEPT OF DEVELOPMENT OF THE MARKETS
OF NON-BANKING FINANCIAL INSTITUTIONS OF UKRAINE****АНОТАЦІЯ**

В статті запропоновано до впровадження концепцію розвитку ринків небанківських фінансових послуг в умовах євроінтеграційного поступу держави. Теоретико-методологічним підґрунтям формування концепції виступають гіпотези, принципи та підходи. Визначено основні принципи, на основі яких базується концепція: прозорості, єдності, функціонального призначення, стійкості, ефективності, довіри, соціальної відповідальності. Зроблено висновок про те, що реалізація запропонованих концептуальних засад розвитку ринків небанківських фінансових послуг України у підсумку дозволить досягти очікуваних результатів, що зміцнить ринки небанківських фінансових послуг, зробить їх стійкішими до системних криз, посилить їх вплив на пришвидшення економічного росту в державі.

Ключові слова: ринки небанківських фінансових послуг, концептуальні документи, принципи, гіпотези, небанківські фінансові установи.

Постановка проблеми. Ринки небанківських фінансових послуг (НФП) України з моменту проголошення Незалежності до 2001 р. розвивалися безсистемно, що підтверджує факт відсутності розроблених та прийнятих до впровадження концепцій. Це пов'язано з наступним: 1) система ринків фінансових послуг України є банкоорієнтованою, в якій роль небанківських фінансових послуг є незначною; 2) до 2001 р. на ринках небанківських фінансових послуг не здійснювалося державного регулювання та нагляду (виняток складає страховий ринок).

Необхідність розробки та впровадження таких стратегічних документів для ринків небанківських фінансових послуг сприяло б їх розвитку, знизило б існуючі проблеми та протиріччя на цих ринках, а також сприяло б пришвидшенню інтеграції ринків небанківських фінансових послуг в Європейський економічний простір. За таких обставин надзвичайно важливим є розроблення загальнодержавної концепції розвитку ринків небанківських фінансових послуг України, яка б визначила складові поняття та проблеми на цих ринках і містила основні напрями їх вирішення, що дозволило б учасникам ринків небанківських фінансових послуг протидіяти негативним зовнішнім та внутрішнім факторам, підвищити роль цих ринків в економіці держави та здійснити їх інтеграцію в світовий (європейський) економічний простір.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню шляхів реформування вітчизня-

ної системи регулювання ринків фінансових послуг присвячені праці О. Барановського, Н. Внукової, О. Гаманкової, В. Гончаренка, І. Рекуненка та ін. Питанню оцінки державного регулювання на ринках небанківських фінансових послуг присвячені наукові розробки науковців Є. Бондаренко, Ч. Лентнера, Н. Пойди-Носик, М. Тимчак та ін.

Аналіз робіт наведених вище науковців дозволяє зробити висновок про недостатнє дослідження функціонування ринків небанківських фінансових послуг в частині розробки концептуального забезпечення розвитку досліджуваних ринків.

Мета дослідження. Метою наукової статті є формування концепції розвитку ринків небанківських фінансових послуг в новітніх умовах реформування державного регулювання та зміни інституційної структури цих ринків.

Виклад основного матеріалу досліджень. Слід зазначити, що у розвинутих країнах світу окрім стратегій розвитку ринків НФП регулятори цих країн розробили та впровадили публічні стратегічні плани, основна мета яких полягає у створенні сприятливого законодавчого забезпечення системи регулювання, нагляду та контролю з метою превенції зловживань та порушень, а також підвищення конкуренції на ринках. Результати компаративного аналізу стратегічних документів вибраних країн розміщено у табл. 1.

Кожна з даних програм сконцентрована на окремих складових ринків небанківських фінансових послуг і є базою для більш конкретних завдань на ринках. Узагальнивши базові положення цих стратегічних документів доходимо висновку, що їх цільове спрямування співпадає, що свідчить про високий рівень глобалізації та інтеграції ринків НФП.

Досліджуючи існуючі нормативні документи, що мають стратегічний характер для функціонування ринків НФП України, виділяється три їх види: концепція, стратегія, програма. Не зважаючи на те, що кожен з документів стратегічного характеру відрізняється один від одного змістовним наповненням та метою створення, в Україні і стратегії і програми розвитку містять елементи, що притаманні концепціям, особливо

Таблиця 1

**Компаративний аналіз основних заходів,
що містяться у документах стратегічного характеру вибраних країн світу**

Заходи	Угорщина	Австралія	Швейцарія	Великобританія	США	ЄС
Забезпечення ефективних та справедливих ринків НФП			+	+	+	+
Забезпечення захисту прав споживачів	+	+	+	+	+	+
Сприяння надання повноти інформації для інвестора	+	+			+	+
Сприяння дотримання законодавства у сфері ринків НФП	+	+			+	+
Здійснення пруденційного нагляду	+		+	+		
Мінімізація та структурування ризиків	+	+		+		
Підвищення стійкості ринків НФП	+					+
Збільшення охоплення фінансовими послугами	+					
Міжнародна і національна співпраця та інтеграція				+	+	+
Сприяння ефективному забезпеченню виконання зобов'язань	+	+				
Збільшення участі регулятора	+		+	+	+	
Підвищення кібербезпеки, структурні технічні зміни	+	+		+		

це стосується закладених у їх розробці принципів.

Під концепцією слід розуміти систему поглядів, систему опису певного предмета або явища, щодо його побудови, функціонування, що сприяє його розумінню, тлумаченню, вивченню головних ідей [1, с. 173]. Стратегія – це генеральна довгострокова програма дій та порядок розподілу пріоритетів та ресурсів організації для досягнення її цілей, більшість з них містять такі елементи, що притаманні концепціям. На думку К. Стрельникова стратегія як програмний документ повинна включати задум, вказувати на кінцеву мету, способи та засоби їх досягнення, засоби та ресурси, що можуть бути витрачені на її реалізацію [14, с. 4]. Інший науковець Д. Ірошников доповнює визначення наступним чином: «стратегія на відміну від концепції нерозривно зв'язана з категорією «ціль» [1, с. 158]. Водночас, як у концепціях, так і в стратегіях завжди присутня ціль (мета) їх створення.

Розробка концепції розвитку ринків НФП є актуальною та необхідною на основі якої буде сформовано стратегію розвитку кожного з цих ринків. Не зважаючи на прийняття Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року [3] її реалізація на досліджуваних ринках відбувається повільно, що пов'язано з невідповідністю здійснених заходів заявленим. Аналізуючи результати реформи на ринках НФП за 2015-2016 рр. доходимо висновку, що за період 2015-2016 рр. на ринках НФП не було здійснено жодної із визначених цілей. Завершено лише процес координації діяльності регуляторів. Причому ще у 2015 р. було

заявлено про найшвидший «спліт» функцій Нацкомфінпослуг між НБУ та НКЦПФР. Всі заходи та проекти, що передбачені для покращення функціонування ринків НФП України знаходяться або в стадії розробки нормативно-правового акту, або в процесі аналізу зарубіжного досвіду вирішення конкретної задачі, чи то відбувається обговорення майбутніх заходів із суспільством. Основні акценти реалізації Комплексної програми стосуються саме банківської системи держави. Вирішення задач стосовно ринків НФП відкладено на другий план.

У зв'язку з цим постає необхідність розробки Концепції розвитку ринків небанківських фінансових послуг України. Для її розробки необхідно: розробити комплекс гіпотез, для формування концепції розвитку ринків НФП; визначити принципи, які лягають в основу побудови концепції; розробити низку концептуальних положень концепції розвитку вітчизняних ринків НФП.

Для вирішення наведених вище задач, скористаємося наступним алгоритмом, запропонованим вітчизняним науковцем Стрижиченком К.А. (рис. 1) [15, с. 325].

Результат 1. Визначення переваг та недоліків стратегічних документів, що стосуються ринків НФП.

З метою дослідження реалізації підходів держави щодо розвитку ринків небанківських фінансових послуг доречно проаналізувати існуючі документи стратегічного характеру, що сформовані та були реалізовані (чи реалізуються і на даний час) в Україні. На ринках НФП на існує широке коло як проектів концепцій, що чекають своєї реалізації, так і вже

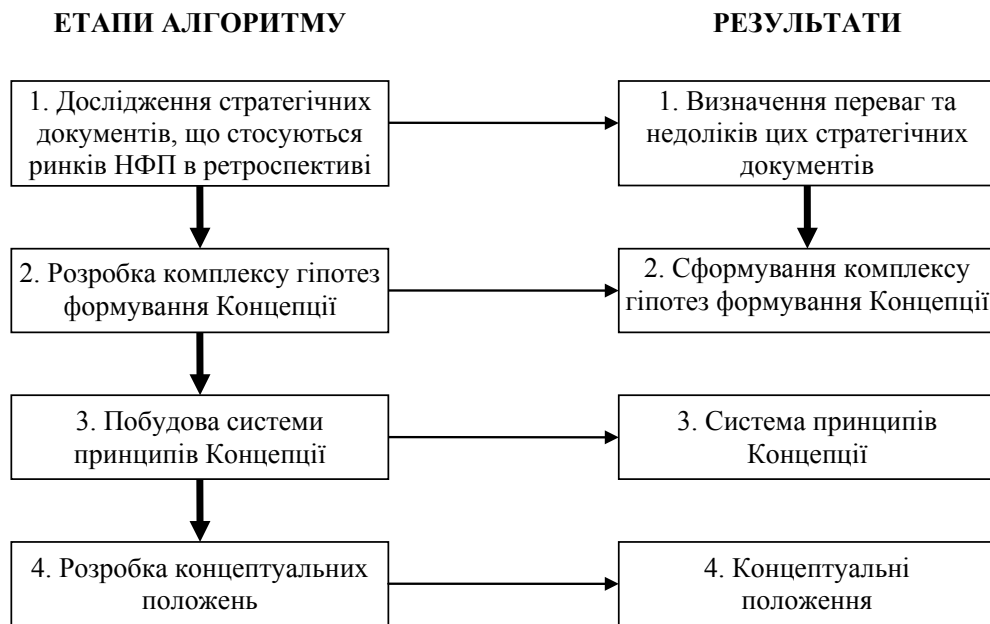

Рис. 1. Алгоритм дослідження

Джерело: складено автором на основі: [15, с. 325]

реалізованих. Сукупність розроблених та впроваджених в реалізацію концепцій, стратегій та програм, що стосуються ринків небанківських фінансових послуг систематизовано у табл. 2.

Дослідженням доведено, що для таких ринків НФП як ринок ломбардних послуг, недержавного пенсійного забезпечення (в частині діяльності недержавних пенсійних фондів), небанківського кредитування (крім сегменту кооперативного кредитування) не було розроблено та не розробляється жодних стратегічних документів, які б сприяли комплексному вирішенню проблем функціонування цих установ у фінансовій системі держави. Окрім цього, питання комплексного розвитку ринків НФП на даний час не розглядається, адже ні органами державної влади, ні саморегулювальними організаціями не запропоновано до обговорення жодного стратегічно важливого документу, який би акцентував увагу на ринках НФП в цілому.

Методологічною основою формування концепції розвитку ринків НФП є системний, інституціональний та функціональний підходи. Системний підхід щодо формування ефективних конкурентоспроможних ринків НФП полягає у забезпеченні: цілісності розвитку ринків НФП як системи взаємопов'язаних ринків, кожен з яких, водночас, є самостійним елементом; систематизації передачі та отримання інформації між суб'єктами ринку як по ієрархії взаємозв'язків, так і для зовнішнього користування іншими економічними агентами національної економіки; інституціональної структуризації ринків, яка передбачає формування відкритої, динамічної системи інститутів ринків НФП, та є основою для забезпечення належних умов кредитування суб'єктів економіки на базі

функціонально-організаційних форм фінансової діяльності [7, с. 362].

Інституціональний підхід спрямований на формування ефективної інституційної структури ринків НФП шляхом включення законодавчо-обмежувальних, регуляторних, кредитних та інфраструктурних інституцій, що забезпечить зменшення асиметричності інформації на ринках та дозволить сформувати ефективний внутрішній і зовнішній інституційні механізми на основі обмінно-розподільних потоків між ними [7, с. 362].

Функціональний підхід дозволяє розглядати ринки НФП як систему у їх динамічному, тобто діяльній аспекті.

Елементом методологічного підґрунтя розробки концепції є гіпотези, які містять особливості розвитку ринків НФП в сучасних умовах реформування державного регулювання ринків та інтеграції останніх у Європейський економічний простір.

Гіпотеза – це припущення, яке перевіряють експериментально з можливих розв'язань проблеми [10, с. 45]. Існує ряд правил висунення гіпотез – т.з. п'ятикутник правил висунення гіпотез (рис. 2) [11, с. 7-8]:

1) правило одноманітності – з багатьох протилежних один одному гіпотез, висунутих для пояснення серії фактів, переважною є та, яка одноманітно пояснює більше їх число. Оскільки кожна гіпотеза вимагає доказу, то доводячи одноманітну гіпотезу виникає можливість пояснення більшої кількості чинників;

2) правило меншості – для пояснення зв'язаної серії фактів потрібно висувати, можливо, менше гіпотез, і їх зв'язок повинна бути, можливо, більш тісним. Дане правило корелює

Таблиця 2

Зведена таблиця концепцій, стратегій та програм щодо ринків небанківських фінансових послуг України

Назва концепції, стратегії, програми	Статус документа	Мета	Ключові принципи	Механізми реалізації
Концепція регулювання фінансового ринку [2]	Концепції, стратегії та програми, що стосуються ринків небанківських фінансових послуг в загальному	Створення ефективної системи регулювання фінансового ринку та нагляду за діяльністю фінансових установ	організації органів державного регулювання та нагляду; правозастосування у регулюванні фінансових ринків; саморегулювання; співробітництво щодо регулювання та нагляду	Існують на теоретичному рівні
Концепція становлення і розвитку фінансового ринку України на 2006-2010 рр.	Проект	Визначення стратегії інституційного формування та суттєвої модернізації фінансового ринку в усіх його сегментах	Не визначені	Відсутні (зазначені шляхи реалізації)
Концепція захисту прав споживачів НФП в Україні	Розпорядження КМУ №1026-р від 03.09.2009 р.	Удосконалення системи захисту прав споживачів та забезпеченні її ефективності	ефективності державного регулювання; дотримання гарантованих законом прав споживачів на захист; прозорості діяльності НФУ; збалансованості інтересів.	Частково існують як на теоретичному, так і практичному рівні.
Концепція розвитку ринків НФП України на 2013-2014 рр.	Проект (розроблений Нацкомфінпослуг)	Здійснення заходів на шляху до розвиненого ринку фінансових послуг, які передбачають системні зміни парадигми українського ринку фінансових послуг, появу повноцінно розвинених фінансових установ, формування надійних механізмів забезпечення коштів інвесторів та громадян, створення дієвої системи захисту прав споживачів НФП.	Відсутні	Відсутні
Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2015 р.	Проект (розроблено робочою групою Держфінпослуг, НБУ та ДКЦПФР)	розбудова ефективного фінансового сектору, здатного забезпечувати реальний сектор економіки необхідними фінансовими ресурсами та підтримку соціального розвитку країни, її інтеграцію у світовий фінансовий простір без загроз національним інтересам та економічній безпеці України	Відсутні	Існують на теоретичному та практичному рівні
Стратегія реформування державного регулювання ринків НФП на 2015-2020 роки	Розпорядження Нацкомфінпослуг № 499 від 19.03.2015 р.	Реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг для забезпечення сприятливих умов їх подальшого розвитку, підвищення інвестиційної привабливості та відновлення довіри споживачів небанківських фінансових послуг	Стійкість, відкритість та конкурентноспроможність	Існують на теоретичному рівні
Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки	Розпорядження КМУ № 867-р від 31.10.2012 р.	розбудова комплексної системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг, яка сприятиме фінансовій стабільності та зростанню добробуту громадян, запобігатиме застосуванню дискримінаційної щодо споживачів практики роботи фінансових установ.	забезпечення відкритості, прозорості, неупередженості, професійності, передбачуваності, законності, недискримінаційності діяльності регулятора, відповідальності за дотримання законних прав та інтересів учасників ринків небанківських фінансових послуг	Існують на теоретичному рівні
Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року	Постанова правління НБУ №391 від 18.06.2015 р.	Створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентноспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС	забезпечення неупередженого та справедливого ставлення до споживачів; забезпечення неухильного дотримання вимог щодо розкриття інформації фінансовими username; підвищенню рівня фінансової грамотності та обізнаності споживачів; забезпечення захисту персональних даних споживачів; забезпечення комплексного захисту споживачів фінансових послуг від шахрайських дій; забезпечення належного рівня конкуренції на ринках; застосування механізмів оскарження або відмови від подальшого отримання фінансової послуги.	Існують на теоретичному рівні
Програма розвитку вітчизняного страхового ринку на 1998-2000 рр.	Постанова КМУ №1428 від 14.09.1998 р.	Не зазначена	регуляторна апроксимація фінансових послуг України; лібералізація фінансових ринків; збалансованість економічних інтересів; незалежність та ефективність роботи регуляторів; прозорість та високі стандарти розкриття інформації; відповідальність та довіра між учасниками відносин; цілісність фінансової системи	Частково існують як на теоретичному, так і практичному рівні.
Концепції, стратегії та програми, що стосуються страхового ринку				Існують на практичному рівні

Закінчення таблиці 2

Програма розвитку страхового ринку на 2001-2004 рр.	Постанова КМУ №98 від 02.02.2001 р.	Створення привабливого і доступного для страховальників ринку страхових послуг, усунення адміністративних бар'єрів для здійснення окремих видів страхування, забезпечення шляхом страхування реальної компенсації збитків, збільшення інвестиційних можливостей страховиків, досягнення високої конкурентоспроможності страховиків	верховенство права; системність; конкурентність; стабільність; обмеження присутності держави на страховому ринку; мотивація діяльності страховиків і страхувальників; довіра.	Існують на теоретичному та практичному рівні
Концепція розвитку страхового ринку України до 2010 року	Постанова КМУ №369-р від 23.08.2005 р.	підвищення рівня страхового захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, формування ефективних ринкових механізмів залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку за рахунок забезпечення ефективного функціонування ринку страхових послуг з урахуванням міжнародного досвіду, застосування сучасної ринкової інфраструктури та фінансових інструментів.	вільний рух капіталів та страхових послуг; захист прав споживачів страхових послуг; вільний вибір страховика; прозорість діяльності учасників; уніфікація процедур; державне регулювання та нагляд; невтручання органів державної влади в поточну діяльність учасників; рівність перед законом усіх учасників; функціонування страхового ринку на засадах вільної конкуренції.	Відсутні
Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки	Проект (Затверджено Засіданнями зборами Членів УФУ, протокол № 9 від 25.05.2011 р.)	відродження первинної ролі страхування як суспільно-корисної функції захисту майнових інтересів громадян, суб'єктів економічної діяльності та держави на основі розбудови конкурентоспроможного, відкритого, платоспроможного, оснащеного найсучаснішими інфраструктурою, технологіями страхового ринку з привабливим і широким асортиментом якісних страхових послуг та інструментів, гарантованим рівнем захисту прав споживачів та сучасними методами регулювання і нагляду із залученням інститутів саморегулювання.	відсутні	Існують на теоретичному рівні
Програма розвитку страхового ринку до 2015 р.	Проект (розроблено ЛСОУ)	Підвищення рівня страхового захисту майнових інтересів фізичних, юридичних осіб і держави, а також залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку за рахунок забезпечення ефективного функціонування страхового ринку з урахуванням міжнародного досвіду, застосування сучасної ринкової інфраструктури та фінансових інструментів.	захист прав споживачів страхових послуг; вільний рух капіталів і страхових послуг; вільний вибір страховика та вільної конкуренції; прозорість діяльності учасників страхового ринку; уніфікація процедур страхування; державне регулювання на основі застосування міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності, а також системи пруденційного нагляду; саморегулювання; рівність перед законом.	Відсутні
Концепції, стратегії та програми, що стосуються ринку кредитного кооперування				
Концепція розвитку системи кредитної кооперації	Розпорядження КМУ №321-р від 07.06.2006 р.	Розроблення та запровадження ефективного ринкового механізму фінансування населення, передусім у сільській місцевості, зокрема суб'єктів малого підприємництва та фермерських господарств, забезпечення надійної роботи фінансових установ, максимально наближення до споживачів фінансових послуг, створення умов для довгострокового кредитування із застосуванням сучасних фінансових інструментів та ринкової інфраструктури, що дають змогу поступово знизити вартість кредитів.	Відсутність у діяльності установ мети одержання прибутку; захист майнових прав членів установ; прозорість та гласність діяльності; уніфікація та стандартизація процедур кооперативного кредитування; ефективність діяльності та забезпечення безперешкодного доступу членів установ до їх послуг; системна єдність і функціональна різноманітність установ; організація системи на засадах саморегулювання, добровільності та демократичності управління; невтручання органів державної влади.	Відсутні
Концепція розвитку системи кредитної кооперації	Проект (Розроблено Нацкомфінпослуг)	Розвиток системи кредитної кооперації через запровадження ефективного механізму кредитування населення, забезпечення надійної роботи кредитних спілок та захист законних прав та інтересів їхніх членів.	відсутність у діяльності установ мети одержання прибутку; захист майнових прав членів установ; прозорість та гласність діяльності; уніфікація та стандартизація процедур; ефективність діяльності; системна єдність і функціональна різноманітність; організація системи на засадах саморегулювання, добровільності та демократичності; невтручання органів державної влади в діяльність установ.	Існує на теоретичному і певною мірою на практичному рівні.

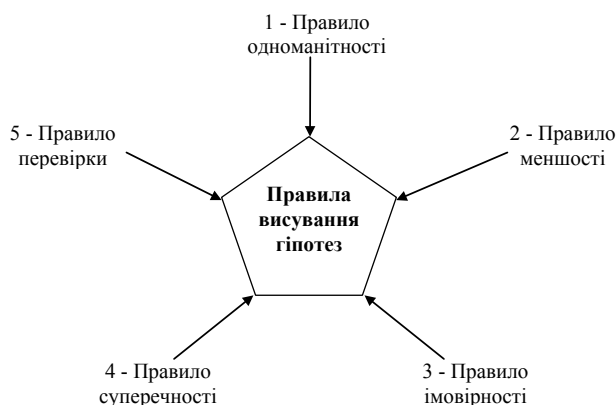

Рис. 2. П'ятикутник правил висунення гіпотез

Джерело: складено автором на основі: [11]

з правилом одноманітності. Тобто розглядаючи сукупність гіпотез як систему, необхідно добитися досягнення тісноти зв'язку між елементами даної системи, а не розширювати систему гіпотез за рахунок їх збільшення;

3) правило ймовірності – при висуненні гіпотези необхідно усвідомлювати характер ймовірності висновків. Характер ймовірності висновків гіпотези характеризується двома складовими. По-перше, більшість умов зовнішнього середовища, в яких приймається управлінські рішення і здійснюється доказ гіпотез носять стохастичний характер. По-друге, зовнішнє середовище є динамічним утворенням. Тому гіпотези, які були чітко сформульовані і доведені в певних умовах, можуть бути неактуальними в нових умовах функціонування економічних систем;

4) правило суперечності – неможливо керуватися суперечливими гіпотезами. Якщо існують дві гіпотези, що суперечать, то одна з них або застаріла, або некоректно доведена;

5) правило перевірки. Гіпотеза повинна бути доступна перевірці в результаті дослідження. Будь-яка гіпотеза, яка не може бути перевірена, знаходиться на стадії припущення.

Такими гіпотезами є наступні:

1. Про ієрархічність побудови ринків небанківських фінансових послуг.

2. Про інтеграцію ринків небанківських фінансових послуг у світовий економічний простір.

3. Складові інституційної структури ринків небанківських фінансових послуг знаходяться у постійній взаємодії один з одним.

4. Про нерівномірність забезпечення регіонів України небанківськими фінансовими послугами.

5. Рівень державного регулювання впливає на стан розвитку ринків НФП.

6. Участь НФУ у СРО сприяє досягненню НФУ покращенню своїх фінансово-економічних показників порівняно з тим професійними учасниками, що не є членами органів інституційного регулювання.

6. Про формування нових моделей регулювання ринків НФП України в умовах інтеграції в Європейський економічний простір.

На основі аналізу праць з методології наукового пізнання [1; 9] обґрунтовано такі методи доведення наведених вище гіпотез (табл. 3).

Таблиця 3
Методи наукового пізнання для доведення гіпотез концепції розвитку ринків НФП України (складено автором)

Гіпотеза	Метод наукового пізнання
Про ієрархічність побудови ринків небанківських фінансових послуг	Аналізу та синтезу Індукції та дедукції Порівняння Монографічний Контент-аналізу
Про інтеграцію ринків небанківських фінансових послуг у Європейський економічний простір	Історико-логічний Аналізу та синтезу Індукції та дедукції Порівняння
Складові інституційної структури ринків небанківських фінансових послуг знаходяться у постійній взаємодії один з одним	Аналізу та синтезу Індукції та дедукції Порівняння
Про нерівномірність забезпечення регіонів України небанківськими фінансовими послугами	Аналізу та синтезу Індукції та дедукції Порівняння
Рівень державного регулювання впливає на стан розвитку ринків НФП	Аналізу та синтезу Індукції та дедукції Порівняння Кореляційного аналізу Побудови інтервальних шкал
Про доречність участі НФУ у СРО для покращення своїх фінансово-економічних показників	Аналізу та синтезу Індукції та дедукції Порівняння
Про формування нових моделей регулювання ринків НФП України в умовах інтеграції в Європейський економічний простір	Аналізу та синтезу Індукції та дедукції Порівняння Кореляційного аналізу

Доведення висунутих гіпотез дозволило сформулювати концепцію розвитку ринків НФП, враховуючи особливості інституційної будови досліджуваних ринків та висунутих гіпотез, що базується на наступних положеннях:

Положення 1. Ринки НФП мають ієрархічну структуру, що відображається на мікро-, мезо-, макро- та мегарівнях.

Положення 2.1. Вітчизняні ринки НФП повинні відповідати вимогам Єдиного економічного простору (ЄЕП) в частині МСФЗ, Базель ІІ та Платоспроможність ІІІ, захисту прав споживачів НФП та ін.

Положення 2.2. Необхідною умовою інтеграції ринків НФП у ЄЕП є посилення у вітчизняній практиці інституційного та саморегулювання, обмеження рівня державного регулювання. Цьому сприяє реалізація Стратегії реформування державного регулювання ринків НФП на 2015-2020 роки, а також делегування певних функцій Нацкомфінпослуг органами інституційного регулювання на ринках НФП.

Концептуальні засади розвитку ринків небанківських фінансових послуг України

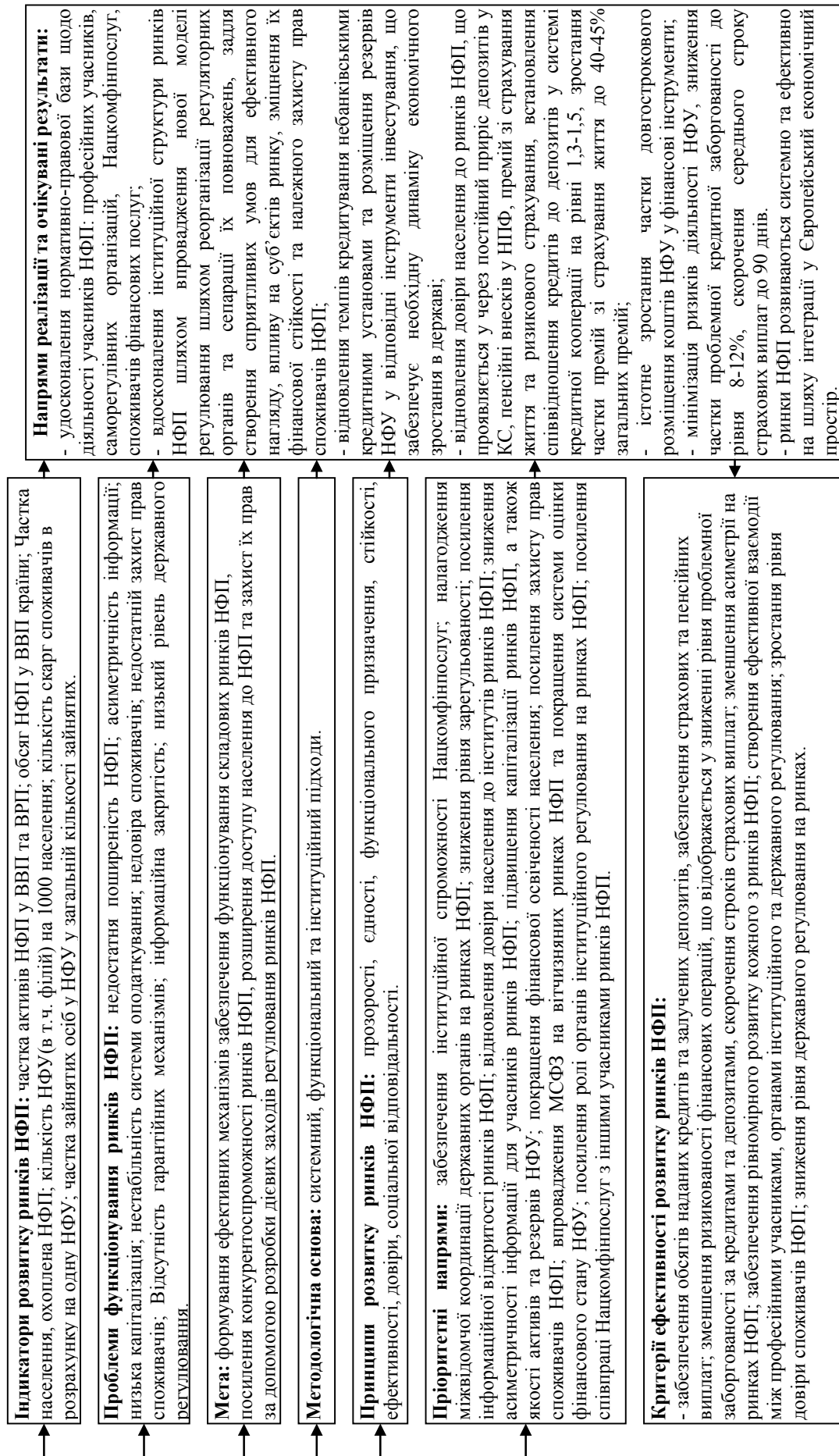

Рис. 3. Концептуальні засади розвитку ринків небанківських фінансових послуг України

Джерело: авторська розробка

Положення 3. На ринках НФП відновиться довіра як з боку споживачів цих послуг до професійних учасників, так і самих небанківських фінансових установ до державного органу регулювання (Нацкомфінпослуг).

Положення 4. Завдяки глобалізованості фінансових відносин, ринки небанківських фінансових послуг піддаються дії системних ризиків, що потребує вдосконалення державного регулювання на цих ринках шляхом зміни моделі регулювання.

Положення 5. Посилення конкуренції на ринках небанківських фінансових послуг буде досягнуто шляхом підвищення інформаційної відкритості ринків, зниження рівня зарегульованості процесів, підвищення капіталізації небанківських фінансових установ.

На шляху реалізації концепції чільне місце займають принципи, що лежатимуть в основі впровадження кожного з елементів розробленої концепції. Принцип – це таке положення теорії, що не потребує доведення [8, с. 694]. Для різних теорій та галузей наук характерними є свої принципи – можуть носити фундаментальний характер чи бути притаманними певним наукам. Формування концепції розвитку ринків НФП України базується на таких основних принципах:

1. Функціонального призначення – на кожному з ринків НФП здійснюється особливий системно-технологічний процес забезпечення індивідуальних вподобань споживачів відповідних небанківських фінансових послуг.

2. Прозорості – максимальна відкритість ринків НФП зовнішнім користувачам шляхом доступу інсайдерами до основної інформаційно-аналітичної та статистичної інформації про функціонування професійних учасників ринків НФП та органу державного регулювання в частині забезпечення захисту прав споживачів на ринках НФП і здійснення інспекційно-контрольної діяльності у НФУ.

3. Єдності – характеризується наявністю єдиної законодавчої та нормативно-правової бази, єдиної методології формування бухгалтерської та статистичної звітності всіх професійних учасників ринків НФП

4. Стійкості – ринки НФП здатні протидіяти зовнішнім шокам та внутрішнім загрозам і ліквідувати останні.

5. Ефективності діяльності учасників ринків НФП – кожен з учасників на ринках слідує

6. Довіри – учасники ринків НФП здатні передбачати поведінку інших учасників, формуючи більш чи менш стійкі очікування стосовно ситуації на ринках.

7. Соціальної відповідальності – відповідальне ставлення професійних учасників ринків НФП до своїх продуктів (послуг), працівників, споживачів, власників, активна соціальна позиція, яка полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі з представниками комерційного сектору і суспільства,

державної влади, зацікавленими сторонами для ефективного сприяння рішенню гострих економічних, соціальних, гуманітарних та екологічних проблем [13, с. 115].

Концептуальні засади розвитку ринків небанківських фінансових послуг України з урахуванням зазначених принципів відображені на рис. 3.

Пріоритетні напрями розвитку ринків НФП будуть наступні: забезпечення інституційної спроможності Нацкомфінпослуг; налагодження міжвідомчої координації державних органів на ринках НФП; зниження рівня зарегульованості; посилення інформаційної відкритості ринків НФП; відновлення довіри населення до інститутів ринків НФП; зниження асиметричності інформації для учасників ринків НФП; підвищення капіталізації ринків НФП, а також якості активів та резервів НФУ; покращення фінансової освіченості населення; посилення захисту прав споживачів НФП; впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності на вітчизняних ринках НФП та покращення системи оцінки фінансового стану НФУ; посилення ролі органів інституційного регулювання на ринках НФП; посилення співпраці Нацкомфінпослуг з іншими учасниками ринків НФП.

Успішна реалізація концепції, що узагальнена на рис. 1 дозволить отримати наступні результати:

- вдосконалиться інституційна структура ринків НФП шляхом впровадження нової моделі регулювання шляхом реорганізації регуляторних органів та сепарації їх повноважень, задля створення сприятливих умов для ефективного нагляду, впливу на суб'єктів ринку, зміцнення їх фінансової стійкості та належного захисту прав споживачів НФП;

- відновляться темпи кредитування небанківськими кредитними установами та розміщення резервів НФУ у відповідні інструменти інвестування, що забезпечить необхідну динаміку економічного зростання в державі;

- відновиться довіра населення до ринків НФП, що проявляється через постійний приріст депозитів у КС, пенсійні внески у НПФ, премій зі страхування життя та ризикового страхування, встановлення співвідношення кредитів до депозитів у системі кредитної кооперації на рівні 1,3-1,5, зростання частки премій зі страхування життя до 40-45% загальних премій;

- істотно зросте частка довгострокового розміщення коштів НФУ у фінансові інструменти;

- мінімізуються ризики діяльності НФУ, знизяться частки проблемної кредитної заборгованості до рівня 8-12%, скоротяться середні строки страхових виплат до 90 днів.

- ринки НФП розвиватимуться системно та ефективно на шляху інтеграції у Європейський економічний простір.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, реалізація запропонованих концептуальних засад розвитку ринків

НФП України у підсумку дозволить досягти очікуваних результатів, що зміцнить ринки НФП, зробить їх стійкішими до системних криз, посилить їх вплив на пришвидшення економічного росту в країні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Доронина М. С. Технология социально-экономических научных исследований (схемы и примеры): Учебное пособие / М.С. Доронина, Д.Г. Михайленко, А.А. Полубедова. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2013. – 184 с.
2. Ирошников Д.В. Правовая политика Президента Российской Федерации в сфере национальной безопасности / Д.В. Ирошников. // Правовая политика и развитие российского законодательства в условиях модернизации: сборник докладов/ под ред. А.В. Малько, В.М. Шафирова, А.В. Усса. – Красноярск: СФУ, 2012. – 532 с.
3. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року: Постанова Правління НБУ від 18 червня 2015 року № 391. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reforms.in.ua/sites/default/files/docs/program_2020_jun2015.pdf.
4. Концепція регулювання фінансового ринку України. – [Електронний ресурс]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.securities.org.ua/securities_paper/2002/01/text.doc.
5. Концепція становлення та розвитку фінансового ринку України на 2006 – 2010 роки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uaib.com.ua/files/articles/161/28/f1149673494.doc.
6. Методологія наукової діяльності: Навчальний посібник / За ред. Д. В. Чернілевського. – Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.
7. Миськів Г.В. Функціонування та розвиток кредитного ринку: дис...доктора екон. наук: 08.00.08./ Г.В. Миськів. – Київ, 2016. – 533 с.
8. Новая философская энциклопедия: в 4 т. / Под редакцией В. С. Стёпина. – М. : Мысль, 2001. – 875 с.
9. Новиков А. М. Методология научного исследования / А.М. Новиков, Д.А. Новиков. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.
10. Попович М. В. «Гіпотеза» // Українська Радянська Енциклопедія. – 2-е видання. – Т. 3. – К. – 1979. – 1145 с.
11. Практичні завдання з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» для студентів спеціальності 8.03050601 «Прикладна статистика» денної форми навчання / укл. К. А. Стрижиченко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 36 с.
12. Про схвалення Концепції розвитку системи кредитної кооперації. – [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 321-р від 07.06.2006 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/321-2006-p>.
13. Стечишин Т.Б. Соціальна відповідальність як інструмент антикризового управління банківською системою / Т.Б. Стечишин // Наука молода : зб. наук. праць молодих вчених ТНЕУ. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – № 24. – С. 111-120.
14. Стрельников К.А. Государственно-правовая стратегия как категория современной юридической науки / К.А. Стрельников // Государственная власть и местное самоуправление. – 2009. – №8. – С. 3-4.
15. Стрижиченко К.А. Формування концепції регулювання фінансового ринку України / К.А. Стрижиченко // Бізнес-Інформ. – 2014. – №10. – С. 324-330.
16. Іртищева І.О. Стратегія розвитку фінансово-кредитного забезпечення агропродовольчої сфери України / І.О. Іртищева, І.С. Крамаренко // Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2012. – 172 с.